DISPVTATIO INAVGVRALIS MEDICA *DE* FONTE SALVTARI SIVE BALNEO WEISSENBVRGENSI,

QVAM

SVB PRÆSIDIO

DEI TER OPTIMI MAXIMI,

AVTORITATE ET DECRETO

GRATIOSISSIMÆ

FACVLTATIS MEDICÆ,

IN

CELEBERRIMA NORICORVM VNIVERSITATE ALTDORFFINA,

PRO LICENTIA,

SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES AC PRIVILEGIA DOCTORALIA

legitime capeſſendi,

PVBLICÆ PLACIDÆQVE DISQVISITIONI SVBMITTET

ad d. Aug. A. C. M. D. CCX.

GEORGIVS FRIDERICVS HŒCHSTETTERVS,

WEISSENBVRGO-FRANCVS.

VIRIS

MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSVLTISSIMIS, ac PRVDENTISSIMIS,

S. R. I. LIBERÆ REIPVBLICÆ WEISSENBVRGENSIS IN FRANCONIA

DNN. CONSVLIBVS, CONSILIARIIS,

TOTIQVE

ORDINI SENATORIO,

PATRIBVS PATRIÆ OPTIME MERITIS,

DOMINIS atq; PATRONIS ſuis omni pietatis & obſequii cultu ætatem proſequendis,

SPECIMEN HOC INAVGVRALE

cum voto omnigenæ felicitatis

D. D. D.

GEORG. FRIDERIC. HÖCHSTETTERVS,

Med. Cand.

B. C. D.

PROOEMIVM.

P*Atriæ, poſt Deum, nos imprimis eſſe natos, æqui humanarum rerum judices nunquam non cenſuerunt. Idem ego mecum reputavi, cum* Thema Diſſertat. Inauguralis *eligendum veniret, ſolicitus nimirum, ut ejusmodi quidpiam ſuſciperem, cujus elaboratione luculentum aliquod meæ erga* dulciſſimam Patriam *pietatis documentum exbibere valerem. Et hic quidem opportune ſuccurrit* Fons Medicatus *ſeu* Balneum Weiſſenburgenſe, *cujus examine ac deſcriptione diligentiori, non modo ſtudiorum meorum qualescunque profectus me declaraturum, ſed & Patriæ haud ingratam rem præſtiturum, exiſtimavi. Quo in negotio, mihi perplacet VIRI quondam hodieque Clariſſimi,* Joh. Bauhini, *laudabile inſtitutum, ut mea proinde faciam (paucis mutatis) verba ipſius memoratu digniſſima,* in Præfat. Hiſtoriæ baln. Bollenſ. *"Quod ſcil. ſequi nolim quorundam, qui hoc genus argumenti noſtro " ſeculo tractarunt, exemplum, qui, quo ſit opus commendatius, balnea ſua & fontes delaudant, inſignes iis & mirabiles adſcribunt vires, ex ipſo terræ centro eorum originem " metiuntur : metalla ex quibus vel primum manant, vel quæ "*

"in

" *in decurſu alluunt, non tantum tradunt, ſed & tanquam*
" *abyſſos ipſas lynceis oculis penetraſſent, ad libram quaſi ex-*
" *penſas ſingulorum metallorum proponunt portiones: ſuum*
" *ſcil. ſecuti cerebrum, ut hoc ſplendido fuco ſibi doctrinæ ex-*
" *quiſitioris apud imperitum vulgus nomen & famam, ceu aliis*
" *omnibus ſapientiores, concilient: cum interim, ſi ad exa-*
" *men revocentur accuratius, nil minus invenire liceat, quam*
" *Scriptorum cum rebus ſeu ipſis fontibus conſenſionem: ſic*
" *ut eorum, quæ obſcuris etiam verbis effutiunt, nil aut pa-*
" *rum in aquis propoſitis ſis reperturus: ſiquidem quædam ab*
" *ipſis deſcripta balnea communi duntaxat aqua, ſeu dulci,*
" *non autem medicata conſtant, aut certe non iis facultatibus*
" *ſunt prædita, quæ iis temere tribuuntur, ſive ab iis qui non*
" *viderunt, ſive, nullo habito examine mineralium & ſucco-*
" *rum, miſtionem non ſunt experti. Ego vero, ne quod aliis*
" *vitio verto, in me poſſit retorqueri, ea ſcribam tantum,*
" *quæ vel ipſe vidi, vel quibus fidem ſuo teſtimonio faciunt,*
" *qui uſi ſunt aut viderunt, vel quæ denique ratio dictabit ex*
" *mineralium conſideratione quæ videbuntur admixta, aut qui-*
" *bus conſimiles aquæ præditæ ſunt. Qua in re nullam ego*
" *capto gloriolam, ſed eo duntaxat fine profero, ut ex horum*
" *contemplatione, gratiis Deo agendis, Largitori omnium bo-*
" *norum, anſam præbeam, utque ii, qui hoc inſigni fonte frue-*
" *rentur, divinam Majeſtatem pro incolumitate ſuaviſſimæ*
" Patriæ meæ *hujusque* Patrum providorum
" *vita longiſſima precentur.*

§. I. Quan-

§. 1.

QUando *Weiſſenburgenſe balneum* deſcribere aggredior, non adeo neceſſarium eſſe puto, ut ſignificem, me ex omnibus Germaniæ Oppidis atque locis, *Weiſſenburgi* nomine venientibus, quorum aliquot diſtincta reperiuntur, illam ſolum intelligere Liberam S. R. I. Civitatem, quæ *Noricorum* ſeu *Nordgaviæ Weiſſenburgum*, item *Francorum Weiſſenburgum*, a Regione qua continetur, aut circulo cui adſcribitur, cognominari vulgo ſolet. Hæc *alma Patria* mea, in Germaniæ mediterranea parte, non procul ab Alemanno flumine, ſolo fertili & amœno ſita, pluribus ad illam & in ipſa ſubinde geſtis rebus memorabilibus, imprimis tentato (licet fruſtra) prope eandem *a Carolo M.* maximorum Germaniæ fluminum commercio, dudum inclyta, Civium denique ſuorum fide, in Cæſares & Imperium conſtanti celebris, eſt ille locus, quem Deus *ſalutari ſcaturigine* ſive *balneo* beavit.

§. 2.

Balneum, ſeu *balineum* appello ſtrictiori paulo in ſenſu, *aquam* nimirum, non modo *immergendis & lavandis hominum corporibus ſervientem*, ſed & *peculiaribus a natura virtutibus*, ea ratione communicandis, *pollentem* intelligens; quo etiam *popularis appellatio*, das Wildbad / directe reſpicit. Plura de notione vocis *balnei* ſuppeditat B. Præceptor meus, Vir etiam poſt fata celeberrimus, *Dn. D. Jac. Panc. Bruno. Lexic. Med. Caſtell. p. m. 116.* Ego hoc ſolum hic addo, quod in genere fœminino quoque *balnea*, & ſæpius in plurali, *balneæ*, autores quidam ſcribant. *Thermarum* vero nomen fonti noſtro minus competere exiſtimo, quoniam, monente *Caſp. Hoffmanno, Paraleipom. officin. cap. ult. Thermæ dicuntur ἀπὸ τοῦ θέρμη, calor, qui intelligitur naturalis; Ubicunque enim ignis noſter accedit, Thermæ proprie non ſunt, ſed balneæ,* qualis etiam eſt *aqua Weiſſenburgenſis*, quæ ſcaturit *actu frigida*.

§. 3. Cæ-

§. 3.

Cæterum hanc intra ipſa Civitatis mœnia, & quidem *à Septentrione* ſub ipſo quaſi antiquorum mœniorum (quibus olim Urbs cingebatur) fundamento proſilire conſtat. Quo autem tempore explorata primum fuerit ejus utilitas & mortalium ſaluti accomodari cœperit, nemo hactenus definire ſuſtinuit. Nullum interim, quod ſciam, antiquius documentum extat ipſo fontis ædificio, in cujus ſupremo fornice legitur inſculptus *æræ Chriſtianæ Annus 1537.* unde poterit apparere, ſi non prius, at ſaltem circa tempus illud, adeoque jam *a 173.* annis, frequentatam fuiſſe ſcatebram iſtam medicandi fine. Confirmat hanc conjecturam, fonti proxime adſtans *perampla domus* in gratiam & commoditatem eorum, qui *balneo* uti deſiderant, ſumptibus publicis exſtructa Anno *C. 1538,* qui numerus cuidam ædium trabi inciſus hodieque ſpectatur. Affluens in *puteo* lympha, in vicinam corrivata *cyſternam*, mediantibus *duabus antliis* ad uſus deſtinatos ſurſum propellitur, & per duos canales ligneos *totidem prægrandibus ahenis* infunditur, ut in his ſubſtrato ſufficienter igne calefiat. Inde vero ſingulis balneo indigentibus legitime diſtribuitur calefactus ſalutaris latex.

§. 4.

Ipſam autem *aquam haud ſimplicem*, ſed revera *medicatam* certisque *mineralium particulis imprægnatam* eſſe, non ſolum admirandi, quos edit effectus, ab aqua ſimplici haud quaquam expectandi, & infra uberius deſcribendi evincunt, ſed etiam varia phænomena, *e prudenti ejusdem examine & analyſi* emergentia declarant. Color equidem, proprie loquendo, *nullus*, cum plane *limpida* & perſpicua, *cryſtalli inſtar clara* deprehendatur. Quodſi tamen intra puteum aliquandiu imperturbata fuerit relicta, ſubtili quadam cuticula *cæruleſcente* obductam ſuperficiem oſtendit, haud frivolum mineralis naturæ argumentum. Quin & fundus putei continuo obſidetur *copioſo luto*, & ex hoc concretis *lapillis ex flavo rubentibus*, ſimilis-

ſimilis coloris *cruſta* parietibus & canalibus ſubinde affigitur, non levi iterum indicio mineralium præſentium: accedit, quod etiam ad putei fornicem ſublimati continuo vapores in *ſubſtantiam* concreſcant *terreo-alcalicam cruſtoſam*, aut *foliatam, candidam*, non diſſimilem *cremori* iſti, qui in aquis Thermalibus Carolinis (quando hæ per unum alterumve diem frigefactæ & quietæ permanent) in ſuperficie enaſci ſolet.

§. 5.

Odor, perinde ut *color*, aquæ recenter hauſtæ (fundo non turbato) *deeſt*. *Sapor* autem *ſatis manifeſtus*, *neque* tamen *ingratus*, ſed *cum adſtrictione quadam blanda delicatæ acredinis* ſenſum linguæ offert, inſimul *ferrei* & *cuprei* quidpiam prodit, non ſecus *ac ſi in vaſis ejusmodi metallicis* aliquandiu infuſa ſtetiſſet aqua. *Notatu valde dignum* eſt, & *contra* morem aliarum *mineralium* aquarum, præſertim *acidularum*, quod *Georg. Abrah. Mercklinus, t. t. Patriæ meæ Phyſicus meritiſſimus, in deſcriptione vernacula balnei Weiſſenburg. cap. 2.* obſervavit, *nubilo & pluvioſo exiſtente cælo fortiorem reddi aquæ ſaporem.*

§. 6.

Juvabit autem alia inſuper attendere *phænomena* atque *experimenta*, quæ ab aquæ ejusdem varia tractatione reſultant. Et primo quidem illud ordinarium eſt, quod inter coquendum in ahenis, ad horum parietes & fundum ſeſe largiter affigat *tophus ſive tartarus*, ſæpe lapidis duritiem adipiſcens, *ochrolevcus*, ſeu coloris e pallido in luteum vergentis; cujusmodi fere in compluribus Thermis, e. g. Wisbadenſibus, Carolinis &c. concreſcere deprehenditur. Porro turbata prius in fonte ſuo noſtra lympha, hinc ſubito hauſta, & velocius ad ignem evaporata, *ſedimentum* præbet *obſcure ruffeſcens*, notabili quantitate; ſiquidem e menſuris aquæ 50. impetravi uncias 6. aut ſemi-libram pond. medic. iſtius ſedimenti, quod non immerito *ochram* dixerim, quia colorem, partim etiam

ſaporem

ſaporem vulgaris ochræ, haud parum refert, atque ſi calcinatur, perinde ut ochra, rubiginoſum induit habitum.

§. 7.

Quodſi laudatus ille *tophus*, ſive *tartarus*, igne forti & aperto uratur, in *calcem* abit e *gryſeo albam*, ſaporis manifeſte acris & lixivi, quæ etiam cum quolibet acido promte ac vehementer effervеſcit. Paratum ex hac calce *lixivium*, ſolutioni *ſalis ammoniaci affuſum*, non modo *volatilem urinoſum ſpiritum* illico ſuſcitat, verum & mixtus ille liquor, filtratus, & ad ignem inſpiſſatus, ſeu humiditatis majori parte orbatus, coagulatur in *cryſtallos ſalino-ammoniacales*, *coloris* autem læte *virentis*. Cæterum *ochra* iſta cujus antea mentionem feci, *ſuperinfuſo aceto deſtillato*, *rubicundum*, *ſpiritui autem vitrioli magis fuſcum*, *colorem conciliat*, *ſapore* vero utrumque *ſubauſtero* & *martiali* imbuit: neque tamen potui ex iſtis ochræ ſolutionibus, tam per acetum deſtillatum, quam ſpiritum vitrioli paratis, mediante inſpiſſatione *ſal* quoddam *conſiſtens aut cryſtallinum* obtinere, dum præter *ſpiſſamentum melleæ conſiſtentiæ*, *auſterum* & fuſcum, nil ſeſe obtulit.

§. 8.

Hoc autem minime ſilentio premendum exiſtimo, quod *pulvis gallarum Weiſſenburgenſi lymphæ aliquandiu infuſus*, *&* *multo magis cum ipſa coctus*, *Tincturam præbeat e fuſco nigricantem.* Idem illud coloris phænomenon emergit, quando *tartarus balnei* cum gallis aquæ ſimplici immerſis coquitur. Hoc inſuper commemorandum puto, quod ſæpe dictus ille *tophus*; *cum æquali pondere ſalis ammoniaci mixtus*, *&* *ſublimationi ſecundum artem traditus*, *flores in alembico exhibuerit*, *maxima quidem ex parte candidos*, *grumulis tamen ſive particulis flavis luculenter diſtinctos*. *Cum flavo* autem, quod antea deſcripſi *ſedimento*, *ſive ochra*, *ſublimatum ſal ammoniacum flores* exhibuit parciores quidem, ſed *intenſius flavos*, elevato ſimul & in vas excipiens deſtillato *ſpiritu*, pariter *flaveſcente*, *urinoſi perquam penetrantis*, *una empyrevmatici odoris*.

§. 9.

Jam vero ſi propoſita hactenus *phænomena* inter ſe confe-rantur, & *ad judicium*, de *natura & contentis aquæ Weiſſen-burgicæ* formandum, applicentur, vix aliud inde confici poſ-ſe, mihi quidem videtur, quam quod *primaria iſtius aquæ con-tenta* ſint *particulæ terreæ*, ad naturam *calcis* accedentes, im-prægnatæ ſive tinctæ profundius *ſulphure quodam minerali*, ſpe-ciatim *martiali*, immerſis præterea etiam *halitibus* ſive mole-culis *acido-ſpirituoſis*, *vitriolicis*; tales enim *ſapor*, juxta §. 5. indicat, ut reliquas, nempe terreo-calceas & ſulphureo-mar-tiales, tam *tophus* ſive *tartarus*, quam *ochra*, cum experimen-tis hinc inſtitutis pluribus, modo recenſitis, patefaciunt.

§. 10.

Equidem non ignoro, quod præter allegata mihique com-perta, *alia* etiam aquæ noſtræ *contenta* a quibusdam perhibe-antur; quemadmodum *Joh. Roſa* (*in deſcriptione German. Baln. Weiſſenburg.*) *cuprum & ſal nitrum non modo ineſſe, ſed etiam reliquis ingredientibus mineralibus prædominari aſſeverat.* O-ptaverim ego, ut bonus ille Vir indicaſſet modum experi-menti, quo ipſe ſal nitrum non minus atque ochram *corpo-raliter* (ipſa enim hæcce illus ſunt verba) ad oculum & con-tactum præſens obtinuerit: mihi certe, quomodocunque ex-ploranti, ne veſtigium quidem ejus comparuit. Moderatius videtur ſtatuere *G. A. Mercklinus l. c. p. 15. & 18.* magis incli-nans *ad ſpiritualem nitri atque cupri præſentiam*, quæ tamen pariter, quomodo vel a priori vel a poſteriori poſſit compro-bari, non auſim dicere.

§. 11.

Me igitur quod attinet, abunde *puto ſufficere* illorum *ſal-tem mineralium*, *de quibus aquam noſtram participare aſſerui*, *energiam*, *pro deducendis inde effectibus & utilitatibus*, quas ipſa præſtat, ut ne quidem opus ſit harum in gratiam plura

 finge-

fingere contenta. Et profecto non perperam ſuſpecti ſunt vanæ oſtentationis bene multi Autores, qui, aquæ alicujus mineralis naturam deſcribentes, vix ſatisfacere ſe poſſe autumant officio, niſi *vel omnium, vel plerorumque metallorum, & aliorum mineralium participationem* tribuerint aquæ ſuæ; cum tamen ab *unius* vel *alterius contenti* virtute omnes revera contingentes effectus facile deducantur, qui pluribus aliis, falſo ſuppoſitis ingredientibus, citra omnem neceſſitatem accepti referuntur.

§. *12.*

Quod ſi autem nunc ad perſpectas *mineralium, aquam noſtram nobilitantium, qualitates* reſpiciamus, *primæ* quidem emergunt *calefaciendi* & *ſiccandi;* hanc enim terreo-calceæ ſeu tartareo-tophaceæ, illam ſulphureæ martiales particulæ ſibi propriam quaſi vindicant. Ex iſtis vero *primis qualitatibus* haud difficulter derivantur *ſecundæ* quædam ac *tertiæ*, vulgo ſic dictæ, & ſano ſenſu accipiendæ *virtutes ſpecialiores*, nempe *roborandi*, in quibusdam caſibus *aperiendi*, in aliis *adſtringendi, abſorbendi, extergendi,* quæ vel ſingulæ, vel conjunctim, in his illis caſibus eluceſcunt, ſicut etiam a laudatis mineralibus easdem ordinarie proficiſci ſatis conſtat. Cæterum modo dictæ *virtutes mineralium* varie *temperantur, augentur, diriguntur ab aqua ſimplici*, quæ illa in gremio ſuo continet; uti ſane non vereor aſſeverare, *bonam partem illorum effectuum, quos medicati fontes edunt, ſoli aquæ adſcribendam eſſe*, præſertim vel a natura vel artificio humano calefactæ, & decenti modo, quantitate, ordine, ac tempore adminiſtratæ. Quapropter *aqua ſimplex*, ut alibi, ſic ſeorſim *in Weiſſenburgico fonte* non tantum præbet *vehiculum, applicandis* humano corpori *mineralibus* accomodatiſſimum, ſed etiam *per ſe & ſubſtantiam ſuam multum confert diluendo, attenuando* & *edulcorando* humores, *aperiendo, abſtergendo* & *eluendo* partium ſolidarum parietes, meatus, vaſa, poros, &c.

§. *13.*

Antequam vero multiplicem energiam aquæ noſtræ mineralis, per exempla & hiſtorias declarem, opportunum eſſe duco, ut pauca ediſſeram *de ratione & modo adhibendi aquam iſtam.* Eſt autem *uſus ipſius præcipue externus*, deſtinatus *balneo, ſemicupio* vel *inſeſſioni, pediluvio, embregmati* ac *ſtillicidio.* Calefacta igitur ſufficienter lympha noſtra vaſis capacibus ſive labris infunditur, ipſique vel *pedes*, vel *major corporis pars ad umbilicum usque* & amplius immerguntur, vel etiam, ſi e *ſuperioribus partibus* quædam, e. g. *humerus, caput*, &c. aquæ admotionem deſiderent, cum linteo, aut lana, aut ſpongia, fomenti inſtar applicatur, vel denique ex vaſe, ſupra partem affectam collocato, aut ſuſpenſo, ſtillicidium inſtituitur.

§. *14.*

Obtinuit etiam peculiaris *uſus tophi ſeu tartari*, quem ex aqua noſtra inter coquendum in ahenis concreſcere §. 6. retuli: hunc ipſum ſcilicet prius in pulverem redactum *cum aqua ſimplici tamdiu coquunt, donec denuo maximam partem ſolutus & aquæ incoctus, ſive intra ejus poros receptus fuerit.* Qua quidem ratione conſultum iri creditur quodammodo illis, qui *balneum Weiſſenburgenſe* aut præſentes inviſere nequeunt, aut propter impedimenta ab ipſius longiori continuatione prohibentur; quatenus citra notabiles ſumptus ſufficiens *tartari* quantitas quocunque lubet transmitti, & quovis anni tempore dicto modo *balneum* concinnari exinde poteſt, in locum ipſius lymphæ mineralis facile ſubſtituendum. Et profecto *iſtam tartari mediante coctione reſolutionem in aqua*, licet ſimplici, præbere ἀντιβαλλόμενον quoddam balnei noſtri, tanto minus dubitandum arbitror, quanto magis perſuaſum habeo, *non minimam illius ſalutiferæ ſcaturiginis energiam in topho ſæpius laudato concluſam latere.* Quemadmodum vero *dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ*, ſic & *efficacior cenſenda eſt ipſa fontis noſtri*

ſtri lympha, naturali omnium principiorum ſuorum proportione gaudens, *quam*, ad imitationem ejus arte facta, ſolius *tartari decoctio*.

§. 15.

Quamvis autem, uti dixi, potiſſimum *externo uſui* inſerviat, aqua noſtra, *interne tamen etiam adhiberi*, *vel potari conſuevit*, non quidem ea prorſus ratione & quantitate, qua *Thermæ* quædam & *Acidulæ* hauriri ſolent, ſed *parcius aſſumenda*, *interpoſito quoque vel paulo poſt adhibito ejusdem lymphæ balneo*. Teſtatur ſane *Joh. Roſa*. l. c. p. 53. ſe perſonis variis, præſertim plethoricis ac temperamento calidiore præditis ſæpenumero præcepiſſe inſigni cum ſucceſſu *fontis Weiſſenburgenſis potum*, per 8. vel 10. dies, matutino tempore, & jejuno ventriculo, *ab unciis* IV. *aſcendendo ad* XX. *vel* XXIV, *imo ultra*, prout circumſtantiæ perſonarum id requirere viſæ ſunt. Et hanc quidem *hydropoſiam interdum citra balneationem celebrandam* imperavit, inſtituto ſaltem, illa peracta, quotidie *ſolertiori corporis motu*, per dimidiam vel integram horam: ubi poſt unum alterumve diem plerumque ſatis clare apparuit, num pro ſubjecti varia diſpoſitione, *per alvum*, an *per urinam*, vel *ſudorem* evacuatio ſalutaris eventura ſit.

§. 16.

Quibusdam vero perſonis, *queis* nempe *deſiderata operatio a ſolo potu difficulter ſecuta eſt*, *conſultum fuit*, *mane quidem aquam potare*, *hinc corpus paulùper exercere*, *ac poſtea etiam balneo ſe committere*. Notatu omnino dignum eſt, quod laudatus Autor expertus ſcribat, & ſancte perhibeat, *omnes illos*, *qui ſuaſu ſuo* præmiſſis præmittendis, *aquam noſtram*, *etiamſi actu frigidam*, *mane hauſerint*, *nullam nec ventriculi nec aliarum partium moleſtiam inde perpeſſos fuiſſe*, evidenti ſane documento, quam *amica* ſit *humanæ valetudini lymphæ iſtius mineralis temperies*.

§. 17. Cæ-

§. 17.

Cæterum licet idem ille Autor vituperare videatur *conſuetudinem* quorundam, qui *balneo jam inſidentes, potare frigidam* non vereantur, manifeſto tamen *exceſſum* ſaltem *& nimis largam ingurgitationem* ipſe perſtringit; cum ex adverſo *moderata atque lenta potatio*, ſive jam balneum ingreſſis, ſive mox ingreſſuris, *adeo non noceat, ut potius haud parum proſit*, quemadmodum eandem potandi rationem de *Norimbergenſi* quoque *balneo* ferino neutiquam improbat *Vir Prænob. Excell. atq; Experient. Dn.* JOH. JAC. BAJERUS, *Inclytæ Univerſitatis Altdorffinæ h. t. Rector Magnificus, Philoſ. & Med. Doctor ſolertisſimus, Illuſtr. Reipubl. Norimb. Phyſicus ordinarius, & Acad. Cæſar. Leopold. Natur. Curioſ. Collega digniſſimus Eugenianus dictus, Dn. Præceptor ac Promotor ſtudiorum meorum omni pietate & obſequio ad cineres usque colendus*, in *Oryctographia* ſua Norica p. 5. ideo potiſſimum, quod *obſtructiones* ſic facilius *expediantur*, & *alvus officii* ſui *memor ſervetur*, cujus alias retentio, tam moleſtus, quam frequens balinei effectus eſt. Addo quod etiam ejusmodi modico & moderato hauſtu *ſitis avertatur*, quæ balneantibus ordinario ſolet eſſe incommodo. Ad commendationem *uſus interni* fontis noſtri apprime facit hoc inſuper, quod accolæ ipſum crebro hauriant, & *pro potu quotidiano* aſſumant, non modo *ſitim potenter reſtinguente*, ſed ex adverſo *appetitum cibi ſuſcitante:* quamvis ſicuti aliis multis, etiam generoſis medicamentis, ita aquæ noſtræ, frequentato diutius uſu, adeo aſſueſcant hominum naturæ, ut temporis progreſſu parum vel nihil inde alterentur.

§. 18.

Tempus quod attinet, *adhibendo balneo noſtro opportunum* duplex animadverti meretur; alterum *anni*, alterum *diei*. Equidem nullo non menſe vel anni parte efficax & integræ virtutis deprehenditur iſte latex, attamen non niſi *temperatis*

 menſibus,

menſibus, ubi ſc. nec frigore nec calore multum excedit atmoſphæra, complurimas minerales aquas, ipſamque adeo noſtram, in uſum vocare conſuetum eſt. Quare *poſt medium Aprilis, ad initium usque dierum canicularium, his autem finitis iterum usque ad Octobrem, commodiſſimum balneo tempus* eſſe judicatur. Sed enim vero, ſi non major, quam hoc in anno, & præteritis jam pluſculis fuit, *dierum canicularium æſtus* exiſtat, nihil omnino *balneationem* prohibebit, per ipſum quoque illarum dierum periodum. Quemadmodum e contrario nec *hiemale tempus* poterit obſiſtere, quin balneo indigentes, eodem etiam tunc perfrui queant, dummodo *hypocauſti* beneficio, externum frigus arceatur.

§. 19.

Diei autem *opportunum tempus* eſt *matutinum*, aut ſaltem *antemeridianum*, quando corpus majori excrementorum mole vacuum exiſtit. Nihilominus *& poſt meridiem*, aliquot ſc. horis a prandio, plurimi denuo ingrediuntur balneum, ut nempe brevioribus ſic factis intervallis tanto efficacius illud operetur. Perſuaſum interim habeo, pluribus ſufficere *poſſe matutinam*, non paucis vero nocere, aut ſaltem minus prodeſſe *pomeridianam balneationem*, quæ propterea ordinarie brevior ſolet inſtitui: Cæterum *quamdiu deceat immorari balneo*, uti in genere neutiquam licet definire, ita cuivis individuo, pro naturæ & morbi ſui conditione, Medicus præſens ac prudens, ſi conſulatur, facile indicabit: cujus etiam judicio relinquenda eſt *Diæta*, inter & poſt uſum fontis noſtri obſervanda. Hanc igitur, juxta cum remediis ante balneum vel ſub ejus uſu forſan neceſſariis, ego quidem lubens hic prætermitto, & potius ad recenſendos *caſus*, ſive *affectus*, contra quos valere aquam noſtram experientia docuit, me confero.

§. 20.

Placet autem recenſionem hanc ordine apud Practicos recepto

cepto inſtituere, & primum *capitis*, quibus ſalutaris ille fons medelam attulit, *morbos* proponere. Hos inter non minimi eſt momenti *Vertigo*, quam una *cum tremore manuum* vehementi, in præfecto quodam Brandenburgico, virtute balnei noſtri feliciter ſublatam, notavit *D. Roſa* p. m. 31. Pariter in *Apoplexia*, & ex hac proficiſcente *Paralyſi* ſingularem ſæpe exeruit efficaciam: ſic mentionem facit laudatus Autor p. m. 24. Civis & cauponis cujusdam Dinckelſpühlenſis, qui *Hemiplexia* correptus, aliquot medicatos fontes, & horum e numero Cellenſe balneum, ſine optato ſanitatis ſucceſſu adhibuerat, tandem vero noſtratis beneficio penitus convaluit; cui exemplo perquam ſimile, mulieris ſcil. Norimbergenſis, enarrat *Mercklinus* p. 40. & parallela plura poſſent adduci, niſi ſufficere exiſtimarem unum inſtar omnium *Viri Nobiliſſ. atque Experientiſſ. D. D. Jac. Sam. Wideri, diverſorum S. R. I. Statuum Conſiliarii & Archiatri, ſeorſim dulciſſimæ meæ Patriæ Phyſici ordinarii*, jam jam per 7. luſtra optime meriti, qui in Tract. ſub *Mineralogiæ hydromanticæ Weiſſenburgenſis* titulo, lingua vernacula nuper edito fol. 6. ipſemet teſtatur, ſe ante 8. t. t. annos *ſiniſtri lateris Paralyſi* adeo afflictum fuiſſe, ut quilibet, mali gravitatem intuens, de convaleſcentia deſperaverit, & tamen benedicti fontis noſtri auxilio in tantum fuiſſe reſtitutum, ut ægros ſuos rurſum inviſere & curare potuerit.

§. 21.

Unicam tamen adhuc memoratu valde dignam omittere nequeo hiſtoriam, quam *Joh. Roſa* p. 22. tradidit, pauperculam nempe virginem XIX. annorum, *utriusque pedis a femore ad calcem usque Paralyſi* adeo affectam fuiſſe, ut ne minimo quidem motu & ſenſu gauderent iſta membra, ſed mortuorum inſtar ſeſe haberent; inſuper *menſium obſtructio* aderat. Quibus malis preſſa infelix puella ad *balneum* confugiens, præmiſſis atque interpoſitis rite purgantibus remediis, intra duas ſe-

ptima-

ptimanas primum quidem menſtrui ſanguinis fluxum, hinc *paralyticorum* quoque *artuum tam ſenſum quam motum recuperavit.* Neque minor eſt *energia fontis noſtri* deprehenſa in aliis *nervoſi generis affectibus graviſſimis*, nominatim in *Tetano*, qua horrenda morborum convulſivorum ſpecie miſerrime laborantem fœminam quandam *à Weiſſenburgenſis balnei* uſu reſtitutam ſanitati notavit modo dictus Autor p. 26. ea quidem ratione, ut *exeſa* (ſine dubio ab intrinſeca humorum corporis acrimonia) inter balneandum *cute pedum*, ſingularis & mali moris *ichor* largiter & continuo extillaret, ſecuto paucos intra dies evidenti levamine.

§. 22.

Frequentiſſima autem omnium exempla ope *balnei noſtri* ſanatorum, invenio eſſe illorum, qui *artus* ſive ſuperiores ſive inferiores *contractos* attulerunt: talismodi permultorum meminerunt allegati ſæpius Viri experientiſſimi, qui hiſtoriam noſtri balnei ſcriptis illuſtrarunt. Ex omnibus unum alterumque ſaltem adducere lubet caſum, & illum imprimis, quem annotavit *Mercklinus* p. 39. Conſiliarii cujusdam Neoburgico-Palatini, qui *ut aliorum membrorum*, ſic digitorum maxime, tam *gravi* afflictus erat *contractura & incurvatione*, ut ne literam quidem ſcribere valeret: hic tamen poſt brevem balnei uſum adeo reſtitutus eſt, ut ipſe parenti ſuo literis manu propria conſignatis optatum curationis eventum notum facere potuerit; quem etiam ut poſterorum admirationi tanto magis commendaret, in hoſpitio ſuo ſtatui curavit tabulam quaſi votivam, nomen & inſignia ejus exhibentem, cum hac epigraphe, MEMORIÆ & GRATITVDINI. Aliud non minus notabile exemplum idem Autor recenſet, *Clerici* nempe cujusdam, *qui a vulnere per ſclopetum inflicto male admodum curatus & contractus* adeo *redditus* fuit, ut non, niſi duobus fulcris ſubalaribus innixus difficulter ingredi potuerit: attamen is, *ope*

balnei

balnei noſtri in tantum *ſublevatus* eſt, ut altero fulcro opus plane non haberet amplius, nec altero tantopere indigeret.

§. 23.

Sed ut ad *proprios capitis affectus* tandem revertar, adverſus *difficultatem auditus*, ipſamque *ſurditatem* efficax eſſe noſtrum balneum, duo præſertim exempla, per *Joh. Roſam* memoriæ prodita, evincunt. Unum eſt *fœminæ* ſexagenariæ, illuſtri loco natæ, quæ *alterutrius auris uſu per aliquot jam annos penitus deſtituta*, non quidem hujus recuperandi intentione, ſed alias ob cauſas *balneum* frequentans, præter expectationem, poſt paucos dies *læſæ etiam auris officium ſibi reſtitutum ſenſit.* Altera hiſtoria eſt itidem *fœminæ*, quam *auris utriusque uſus adeo deſeruerat, ut etiam proxime ſibi adſtantium claras vociferationes percipere nequiverit*; verum & hæc ope balnei ſanata feliciter evaſit.

§. 24.

Ad *capitis affectus*, beneficio aquæ noſtræ ſublatos, omnino pertinet *diuturnus* ille *Ptyalismus* Advocati cujusdam: Hic ante annos aliquot dentem carioſum forte ac dolentem ſibi curaverat evelli, quod tanta factum eſt violentia, ut non parum inde læſa fuerit cum gingivis maxilla. Succeſſit autem ex alveolo dentis evulſi *continuum ſeri ſalivalis profluvium*, tam copioſum, ut etiam in præſentia quorumlibet hominum æger a creberrima exſpuitione, contra decorum, abſtinere vix potuerit; cumque præterea idem *moleſtum alicujus frigoris ſenſum in dextro ſui corporis latere perciperet*, ab *aſtmate* inſuper & *nephriticis doloribus* vexaretur, in *fonte noſtro* auxilium adeo auſpicatum, currente hoc demum anno, invenit, ut primum quidem *frigus* illud valde moleſtum, hinc *reſpirationis difficultas*, & *lumborum dolores* evaneſcerent; tandem vero etiam *ptyalismus*, *poſt continuatam aliquandiu maxillæ affectæ cum aqua noſtra fomentationem*, plurimum remitteret.

§. 25.

Pectoris morbi equidem perpauci ſunt, quibus lympha no-

ſtra medeatur, ut potius *nonnullis* perinde ac minerales aquæ aliæ, *prorſus non conveniat.* Exemplo ſit *Phthiſis*, qua laborantes ordinarie mortem citius quam ſanitatem ſibi accelerant talium aquarum uſu: confirmat hoc imprimis caſus, a *Joh. Roſa* p. 43. notatus, *lanionis* ſcil. divitis *phthiſici* atque *hectici* qui cum, neglecta ſevera Medici diſuaſione, *balneum* adhibuiſſet, hinc peſſime habuit, & non multo poſt domum reverſus, obiit. Nihilominus *in frigido ac viſcido pectoris infarctu* prodeſſe fontem noſtrum tam memorati modo Advocati exemplum edocet, quam aliud paſtoris ſeu Eccleſiæ miniſtri uberius declarat, qui *ex infelici lapſu non modo pedis alterius debilitatem, ſed & reſpirationis difficultatem & præcordiorum anguſtiam* adeo magnam contraxit, ut propterea *non ſine maxima difficultate anhelus* ambulare potuerit, hunc tamen *balnei noſtri* per aliquot ſeptimanas *frequentatio* ab utroque malo immunem reddidit.

§. 26.

Longe autem plura ſunt *infimi ventris ſeu abdominis & variarum ejus partium vitia*, quibus medelam attuliſſe *fontem Weiſſenburgenſem*, conſtat. Quod *languenti ventriculo* & a *cruditatibus acido-viſcidis* obſeſſo conducat, indeque ortam *anorexiam* ac *dyſpepſiam* auferat, & eapropter jure ſuo aqua inſignis ſtomachica ſalutari mereatur, pluribus exemplis ſibi perſuaſum eſſe ſcribit *Roſa* p. 33. præ cæteris allegans hiſtoriam celebris Jureconſulti, *ventriculo* tam *debili* prædito, ut alimenta nec appeteret, nec aſſumta digereret, verum quotidie revomeret: Hic, non neglecta decenti præparatione, per *fontis noſtri uſum* (neſcio tamen an internum, an externum, an utrumque ſimul) ex voto convaluit. In *Colico dolore*, tam à *flatibus* quam ab *humoribus* & *recrementis acribus* excitato, multum poſſe aquam noſtram, pariter expertus teſtatur modo citatus Autor p. 37. & ſeq. aſſertum illud obſignans exemplo mulieris cujusdam Norimbergenſis, quæ per aliquot hebdomadas *atrocibus inteſtinorum torminibus* afflicta, incaſſum adhibitis medi-

camen-

camentis variis, tandem Weiſſenburgum petit, bonæque ſpei plena, primo ſtatim mane poſt adventum ſuum, largam quantitatem aquæ noſtræ haurit, unde omnia tormina ſubito, & incantamenti inſtar evanuerunt, nec redierunt amplius, ex quo ægra in gratiam confirmandæ valetudinis, eandem aquam in balneo quoque per integrum menſem adhibuit. Quin & *Pareſin* ſive *paralyſin ex colica* prognatam, balneo noſtro cedere idem Autor p. 21. luculento exemplo demonſtrat. Eſt autem non de nihilo ſeverum *Joh. Roſæ* monitum, quod *in torminibus ab inflammatione alvi, & intemperie slilioſa forſan oriundis, ab aqua noſtra ſolicite ſit abſtinendum.*

§. 27.

Prolixum nimis foret, omnium *morborum abdominis*, quos ſalutaris fons noſter ſæpiuscule ſuſtulit, *exempla* proponere, cum ſatis eſſe putem, nomina duntaxat aliquorum indigitare: hujusmodi ſunt *diarrhææ* varii generis, *malum hypochondriacum*, *affectus frigidi hepatis, lienis & meſenterii obſtructiones, icterus, cachexia*, tum alia, tum ſic nuncupata *virginea* ſive *chloroſis*, in quibus omnibus admirandæ virtutis eſſe *aquam Weiſſenburgenſem*, ipſius laudati toties præcones, *Roſa, Mercklinus* & Exc. *Widerus*, uno quaſi ore affirmant. Seorſim vero contra *hydropem incipientem* profuiſſe legitur, quemadmodum etiam notabili caſu id declarat *Roſa* p. 35. Fœminæ ſcil. e diuturna menſium obſtructione *levcophlegmatiam* ſeu *anaſarcam* perpeſſæ, ut valde jam tumeret atque palleret univerſum corpus: hæc proprio ſaltem conſilio, neglecta præparatione neceſſaria, balneo uti cœpit, nec tamen continuare illud præ nimio languore (ſine dubio propter materiam peccantem rarefactam, turgentem & exitum non invenientem) potuit; admonita autem, interpoſitisque ad præſcriptum Medici aliquibus remediis, apparuit primum fluxus uteri menſtruus, hinc etiam per alvum expurgata blande fuit ſeroſa colluvies, cum exoptato rectioris valetudinis ſucceſſu.

§. 28.

Quam multum in *calculo renum ac veſicæ* pellendo, & partibus urinæ ſecretioni atque excretioni ſervientibus a muco tartareo & ſabulo liberandis valeat aqua noſtra, compluribus in perſonis ſe obſervaſſe, & præ cæteris Virum ſenem vidiſſe ſcribit *Roſa* p. 40. qui ab uſu lymphæ illius benedictæ *numeroſos* excrevit variæ molis *calculos*, magno cum levamine dolorum, ut propterea ſecutis aliquot annis, inſigni cum fructu balneum reviſeret. Maxime autem decantata eſt fontis noſtri virtus in *affectibus uteri*, nominatim *obſtructione* ipſius & *menſium ſuppreſſione* quemadmodum enarrata §. 21. & 27. exempla fidem faciunt; ut vice verſa *immodicum ſanguinis menſtrui fluxum & hæmorrhagiam uteri*, in diverſis perſonis compeſcuiſſe ſæpius pariter expertus, teſtatur *Roſa* p. 41. & ſeorſim prædicat mirandos effectus in *levcorrhœa*, ſeu *albo mulierum fluore* corrigendo. Et ſane frequentiſſima ſunt hodieque muliercularum exempla a fœdo & moleſto affectu illo per fontem noſtrum vindicatarum. Quid quod etiam *ſterilitatem mulierum* haud raro abſtulit, ut ſane fœminam commemorat *Roſa*, quæ cum per XIV. annos in conjugio ſterili vixiſſet, tandem balnei beneficio inveteratam uteri ſui intemperiem ſuperavit, & fœcunda mater evaſit.

§. 29.

Sed ut de *externis* etiam *affectibus*, quos Patriæ meæ *ſalutaris fons* ſanare ſæpius eſt viſus, aliquid addam, *Arthritici dolores* primum memorandi occurrunt, tam *fixi*, quam *vagi*. Equidem de *Podagra* inveterata nollem hoc aſſerere, quod perfectam & conſtantem curationem ipſi præſtet, *levamen* interim quod afferat haud mediocre, & multo *rarius*, quam alias, *redire* faciat immanes cruciatus, *membra* etiam hinc debilitata eximie *corroboret*, teſtes omni exceptione majores *Roſa* p. 20. 25. & *Mercklinus* p. 52. perhibent, pluribusque illuſtribus exemplis confirmant. Quibus conformis eſt recens caſus ab Amico mihi relatus, conſiliarii cujusdam Regii jam olim à

20. an-

20. annis ſæpius, & ultimum per tres menſes continuos, *podagra* vexati: is, cum præ doloribus & infirmitate articulorum nec ſtare, multo minus incedere & labrum inſcendere potuiſſet, per miniſtras manus ſe difficulter balneo immitti curavit, vix tamen horæ quadrans inſidenti effluxerat, cum dolor ceſſaret, neque recurreret integro in anno, ut potius ab illo tempore partes affectæ multo melius haberent, quam annis pluribus præteritis, podagræ vero priſtinæ in locum quandoque *tumor quidam eryſipelaceus*, ſed plane indolens accideret.

§. 30.

Non ſegnius autem in *Arthritide vaga*, ſeſe gerit noſtrum balneum, ſicuti præ cæteris mihi aſſeveravit, & ſeorſim exemplum nonneminis in vicinia degentis, ab *univerſali Arthritide vaga* graviſſima per iſtud remedium feliciter reſtituti, narravit *Vir Magnificus, Prænobiliſſimus, Excellentiſſimus ac Experientiſſimus, Dn.* JOH. MAVRITIVS HOFFMANNVS, *Phil. & Med. Doctor undiquaq; famigeratiſſimus, Sereniſſ. Marchionis Onoldo-Brandenburgici & Ducis Soliſbaco-Palatini Conſiliarius & Archiater ſplendidiſſimus, Anatom. Chemiæ & Botan. Prof. Pub. Facultat. Med. in Alma hac Norica Senior, & p. t. Decanus ſpectatiſſimus, Acad. Nat. Cur. Adjunctus, Heliodorus dictus, longe meritiſſimus, Patronus atque Præceptor meus omni honoris cultu ad cineres usque venerandus.* Cum igitur tam *definitæ* & *fixæ*, quam *vagæ Arthritidi* adeo inſignem medelam afferat aqua noſtra, mirum videri vix poteſt, quod ſpeciatim quoque *Iſchiadico dolori*, juxta teſtimonium *Roſæ* p. 19. & 22. conveniat.

§. 31.

Præterea vero quam *bene faciat articulis*, horumque vitia emendet *Weiſſenburgenſe balneum*, documento eſſe poteſt ſeq. hiſtoria, quam *venerandus Dominus* PARENS *meus* nuper ad me perſcripſit: Ruſticus nimirum XXXII. annorum forte *luxationem vertebræ* alicujus in dorſo perpeſſus, curandum ſe commiſerat Empirico ſui generis, qui ægrum facie prona in

 terram

terram procumbere jubebat, hinc ipſius dorſo pedibus fortiter inſultabat, effecturus hoc modo vertebræ dislocatæ repoſitionem; quam ineptiſſimam violentiam cum diutius perferre non poſſet æger, clamoribus & ejulatibus efferatis vix tandem obtinuit, ut abſurdus tortor deſiſteret, cui nihilominus pro re bene geſta, aut potius vexa redimenda, dimidium florenum perſolvere coactus eſt, ipſe autem miſer patiens, quaſi non a chirurgo ſed carnifice tractatus, multo pejus inde habuit, non ſolum doloribus auctis, ſed & tumore cartilagineo in ſpina dorſi excreto, pugni magnitudine, ut propterea difficulter, & non niſi baculo ſuffultus ingrederetur. *Balneo* autem *noſtro*, (quod ipſi ex liberalitate ſuperiorum gratis concedebatur) per aliquot dies uſus, tantum ſenſit levamen, ut imminuto dolore, citra fulcrum ambulare valeret, ac ſpem conciperet fore, ut in integrum reſtitueretur, tametſi legitimus quidam Chirurgus, dorſum explorans, deprehenderit quod dictus Empiricus violento iſto pedum conamine unam vertebram abdomini intruſerit.

§. 32.

Quantum in *tumoribus* variis, præſertim *Oedematoſis* valeat lympha noſtra, non ſaltem nude perhibet *Roſa* p. 20. ſed etiam exemplis comprobat, quin & p. 30. *tumores duros*, & *ſcirrhos* proprie dicendos, ſub axilla ſiniſtra viri alicujus, ope balnei adeo diſcuſſos eſſe commemorat, ut ne minimum ſui veſtigium relinquerent. Decantata porro eſt virtus in ſanandis *ulceribus*, tum aliis, tum crurum præcipue *antiquis*, ceu toties allegatus *Roſa* p. 29. & 30. diverſis notabilibus hiſtoriis, commonſtrat. Inſuper ſcabiei omnis fere generis potentiſſime medetur, quod præter *Roſam* p. 28. duobus inſignibus exemplis declarat *Mercklinus* p. 55. quibus omnino accenſenda eſt recentior obſervatio laudati ante celeberrimi D. D. HOFFMANNI, in fœmina honeſta, cui ipſe propter *ſcabiem inveteratam & maxime contumacem*, balnei Weiſſenburgenſis uſum commendaverat, ſucceſſu adeo felici, ut malum tam turpe ac rebelle brevi temporis intervallo ſublatum fuerit.

§. 23.

§. 33.

Sed jam ſatis prolixe divinas virtutes & mirandos effectus noſtri fontis me declaraſſe arbitror, tametſi lubens fatear, multo plures hiſtorias hanc in rem potuiſſe colligi, facile oſtenſuras, quod non modo in affectibus a me nominatis, ſed inſuper multis in aliis maximopere proſit. Interim qui dicta rite dignabitur perpendere, haud difficulter poſſibilia plura *per analogiam* præſumere valebit. Mihi vero hoc ſaltem reliquum eſſe exiſtimo, ut pauciſſimis deſignem *Ætiologiam recenſitorum ſupra effectuum*. Repeto autem, quod jam §. 12. adſtruxi, *aquam ipſam*, conſideratam in ſe, tanquam vehiculum particularum mineralium, operationes harum promiſcue juvare, inprimis quatenus (quantum ad externos uſus) *calefacta* & ſic ad contentorum *actuationem* magis eſt diſpoſita; quin & per ſe, & propria ſubſtantia confert humoribus, diluendo, attenuando & edulcorando, ſolidis autem partibus, harumque cavitatibus, vaſis ac poris, aperiendo, abſtergendo & eluendo.

§. 34.

Quoniam autem omnes noſtri fontis effectus ſoli aquæ ſimplici adſcribere velle, abſurdum plane foret, in illis accuratius explicandis *opus omnino eſt reſpicere ad naturam & genuinas qualitates contentorum mineralium*, ubi haud difficulter apparebit, quod, v. g. *in affectibus capitis & nervoſi generis*, particulæ martiales ſulphureo-alcalicæ potiſſimum conferant obtundendo acrimoniam acido-ſalſam, poris cerebri ac nervis inimicam, humores coagulantem, illosque obſtruentem. Ex eodem vero principio tonus & naturale robur nervoſi generis & fibrarum motricium inſtauratur ac promovetur; ut propterea quomodo *vertiginoſis, apoplecticis, paralyticis, tremore, ſpasmis & contractura laborantibus*, item *ſurdaſtris*, tam bene congruat, minime obſcurum eſſe poſſit. Par etiam eſt ratio, quare diverſorum viſcerum affectibus, ab humorum intemperie acri & viſcida oriundis tantopere reſiſtat, nominatim *aſthmati, anorexiæ* ac *dyſpepſiæ* a cruditatibus ventriculi profectæ,

inſu-

inſuper *colicæ*, *nephritidi*, *cachexiæ*, *menſium obſtructioni* &c. cum enim in his morbis, præcipua curationis pars conſiſtat in abſorbenda coagulante acrimonia, & attenuanda humorum viſcedine, utrumque ab alcalicis ſulphureo-martialibus fontis noſtri particulis poſſe præſtari, nemo non videt.

§. 35.

Magis autem *ſiccando* & *roborando* conducit in moderandis, cum aliis, tum *uteri nimiis ac p. n. excretionibus*, ſpeciatim *fluore albo*, correcta nempe ichoroſa uteri intemperie, & vaſculis atque glandulis priſtino tono ſuo reſtitutis. Nec alio modo videtur profuiſſe in *Ptyaliſmo chronico*, §. 24. memorato, quam prius diſcuſſa præſenti ſeroſorum humorum ſtaſi, vaſculis anaſtomoſin violentam perpeſſis, ſenſim roboratis, iterumque anguſtatis, & occluſis oſtiolis: Adhuc manifeſtius eluceſcit *abſorbendi ac deſiccandi potentia*, in *ulceribus*, & variis *ſcabiei* generibus ſanandis. Tametſi enim ipſius aquæ ſolius frequens & repetita ſæpius alluvio nonnihil contribuat eluendo ulcerum ac puſtularum ſinus & parietes, attamen tam potens *deſiccatio* & citata *conſolidatio*, neutiquam aquæ, ſed contentis in illa *particulis terreo-alcalicis* accepta referri poteſt. Cæterum in *arthridite* & cognatis affectibus, tam reſolvendo & corrigendo materiam revmaticam, quam per *delicatum ac mite ſulphur* demulcendo, afflictos dolore nervos ac perioſtia, operationem ſuccedere opinor. Sed ego jam de hoc balneo, in quo ſatis diu ſudavi, me tandem ſubduco, L. B. obteſtatus, ut quæ pro modulo virium ingenii, e ſincero in patriam & proximum affectu, de fonte noſtro hactenus congeſſi, ſpe locupletioris aliquando tractationis, æqui bonique velint conſulere.

S. D. G.